

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 3ης Απριλίου 2014*

«Οδηγία 2005/29/ΕΚ — Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές — Πυραμιδωτό σύστημα πωλήσεων — Το ποσό της ενδεχομένως καταβαλλόμενης συμμετοχής ως αποφασιστικός παράγοντας για τη λήψη αντιπαροχής — Ερμηνεία της έννοιας “συμμετοχή”»

Στην υπόθεση C-515/12,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Lietuvos vyriausybės administracinis teismas (ανώτατο διοικητικό δικαστήριο της Λιθουανίας) με απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 2012, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Νοεμβρίου 2012, στο πλαίσιο της δίκης

«4finance» UAB

κατά

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba,

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, πρόεδρο τμήματος, J. L. da Cruz Vilaça, Γ. Αρέστη, J.-C. Bonichot (εισηγητή) και A. Arabadžiev, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η «4finance» UAB, εκπροσωπούμενη από τον G. Velička, γενικό διευθυντή,
- η Λιθουανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την R. Janeckaitė,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και S. Šindelková,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον P. Gentili, avvocato dello Stato,

* Γλώσσα διαδικασίας: η λιθουανική.

- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους B. Majczyna και M. Szpunar,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους A. Steiblyté και M. van Beek,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του παραρτήματος 1, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/EK, 98/27/EK και 2002/65/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές») (ΕΕ L 149, σ. 22).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της «4finance» UAB (στο εξής: 4finance) και των Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba (εθνικής υπηρεσίας για την προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών) και Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos (εθνικής υπηρεσίας φορολογικού ελέγχου υπαγόμενης στο Υπουργείο Οικονομικών) με αντικείμενο πρόστιμο το οποίο επιβλήθηκε στην εν λόγω εταιρία για παράβαση του λιθουανικού νόμου περί απαγορεύσεως των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών προς τους καταναλωτές.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 8, 9, 11 και 17 της οδηγίας 2005/29 έχουν ως εξής:
 - «(8) Η παρούσα οδηγία προστατεύει τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών από τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές. [...]
 - (9) Η παρούσα οδηγία ισχύει υπό την επιφύλαξη επί μέρους προσφυγών ατόμων που έχουν υποστεί ζημία από αθέμιτη εμπορική πρακτική. [...] Για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και την ακίνητη περιουσία λόγω της πολυπλοκότητας και των σοβαρών κινδύνων που ενέχουν, απαιτούνται λεπτομερείς ρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένων των θετικών υποχρεώσεων που επιβάλλονται στους εμπορευόμενους. Για τον λόγο αυτό, στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και της ακίνητης περιουσίας η παρούσα οδηγία ισχύει υπό την επιφύλαξη του δικαιώματος των κρατών μελών να υπερβαίνουν τα όρια των διατάξεων της παρούσας οδηγίας προκειμένου να προστατεύσουν τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών. [...]
- [...]
- (11) Το υψηλό επίπεδο σύγκλισης που επιτυγχάνεται με την προσέγγιση των εθνικών διατάξεων μέσω της παρούσας οδηγίας δημιουργεί ένα κοινό υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει μια ενιαία γενική απαγόρευση των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών που στρεβλώνουν την οικονομική συμπεριφορά των καταναλωτών. Καθορίζει επίσης κανόνες για επιθετικές εμπορικές πρακτικές που σήμερα δεν ρυθμίζονται σε επίπεδο Κοινότητας.

[...]

(17) Είναι σκόπιμο να καθοριστούν οι εμπορικές πρακτικές που είναι αθέμιτες υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις, χάριν μεγαλύτερης ασφάλειας δικαίου. Στο παράρτημα I περιλαμβάνεται ο πλήρης κατάλογος όλων αυτών των πρακτικών. Είναι οι μόνες εμπορικές πρακτικές που μπορούν να θεωρηθούν αθέμιτες, χωρίς κατά περίπτωση αξιολόγηση, παρά τις διατάξεις των άρθρων 5 έως 9. Ο κατάλογος μπορεί να τροποποιηθεί μόνο με αναθεώρηση της οδηγίας.»

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2005/29 ορίζει ότι:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι να συμβάλει στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών με την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που βλάπτουν τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών.»

5 Το άρθρο 2, στοιχείο δ', της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

[...]

δ) “εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές” (οι οποίες αναφέρονται στο εξής και ως “εμπορικές πρακτικές”): κάθε πράξη, παράλειψη, τρόπος συμπεριφοράς ή εκπροσώπησης, εμπορική επικοινωνία, συμπεριλαμβανομένης της διαφήμισης και του μάρκετινγκ, ενός εμπορευομένου, άμεσα συνδεδεμένη με την προώθηση, πώληση ή προμήθεια ενός προϊόντος σε καταναλωτές·

[...]»

6 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία ισχύει για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές, όπως αυτές θεσπίζονται στο άρθρο 5, πριν, κατά τη διάρκεια και ύστερα από εμπορική συναλλαγή σχετιζόμενη με ένα συγκεκριμένο προϊόν.»

7 Το άρθρο 5 της οδηγίας 2005/29 έχει ως εξής:

«1. Απαγορεύονται οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

2. Μια εμπορική πρακτική είναι αθέμιτη όταν:

α) είναι αντίθετη προς τις απαιτήσεις επαγγελματικής ευσυνειδησίας,

και

β) στρεβλώνει ουσιωδώς ή ενδέχεται να στρεβλώσει ουσιωδώς την οικονομική συμπεριφορά του μέσου καταναλωτή στον οποίο φθάνει ή στον οποίο απευθύνεται το προϊόν ή του μέσου μέλους της ομάδας, όταν μια εμπορική πρακτική απευθύνεται σε μια συγκεκριμένη ομάδα καταναλωτών.

[...]

4. Ιδιαίτερως, εμπορικές πρακτικές είναι αθέμιτες όταν:

α) είναι παραπλανητικές όπως καθορίζεται στα άρθρα 6 και 7,

ή

β) είναι επιθετικές όπως καθορίζεται στα άρθρα 8 και 9.

5. Το παράρτημα I περιέχει τον κατάλογο των εμπορικών πρακτικών που θεωρούνται αθέμιτες υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις. Ο ίδιος ενιαίος κατάλογος ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη και μπορεί να τροποποιηθεί μόνο με αναθεώρηση της παρούσας οδηγίας.»

8 Το παράρτημα I της οδηγίας 2005/29, με τίτλο «Εμπορικές πρακτικές οι οποίες, υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, κρίνονται αθέμιτες», ορίζει στο σημείο 14 ότι:

«Δημιουργία, λειτουργία ή προώθηση ενός πυραμιδωτού συστήματος πωλήσεων, όπου ο καταναλωτής θεωρεί ότι έχει την ευκαιρία να έχει όφελος περισσότερο με την εισαγωγή άλλων καταναλωτών στο σύστημα παρά με την πώληση ή την κατανάλωση των προϊόντων.»

Το λιθουανικό δίκαιο

9 Το άρθρο 7, σημείο 22, του νόμου περί αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, ορίζει ότι:

«Μια εμπορική πρακτική θεωρείται ότι είναι παραπλανητική όταν λαμβάνει τη μορφή δημιουργίας, λειτουργίας ή προωθήσεως ενός πυραμιδωτού συστήματος πωλήσεων για τη διανομή προϊόντων, όπου οι καταναλωτές έχουν την δυνατότητα να λάβουν αντιπαροχή ουσιαστικά γιατί εισάγουν άλλους καταναλωτές στο σύστημα παρά λόγω της πωλήσεως ή της καταναλώσεως προϊόντων.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

10 Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, 4finance, είναι εταιρία η οποία παρέχει, δι' αλληλογραφίας, πιστώσεις για ποσά μικρής αξίας εντός συντόμου χρονικού διαστήματος. Με την από 28 Ιουλίου 2011 απόφαση της Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba υποχρεώθηκε στην καταβολή προστίμου ύψους 8000 λιθουανικών λίτας (LTL) για παράβαση του άρθρου 7, σημείο 22, του νόμου περί αθέμιτων εμπορικών πρακτικών. Από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι η 4finance πραγματοποίησε, μεταξύ της 26ης Οκτωβρίου 2010 και της 15ης Φεβρουαρίου 2011, διαφημιστική εκστρατεία διά της οποίας συνέστησε «ένα πυραμιδωτό σύστημα για τη διανομή προϊόντων όπου οι καταναλωτές έχουν την δυνατότητα να λάβουν αντιπαροχή ουσιαστικά γιατί εισάγουν άλλους καταναλωτές στο σύστημα παρά λόγω της πωλήσεως ή της καταναλώσεως προϊόντων».

11 Η εν λόγω απόφαση επιβεβαιώθηκε με απόφαση του Vilniaus apygardos administracinis teismas (περιφερειακού διοικητικού δικαστηρίου του Vilnius) της 25ης Οκτωβρίου 2011, την οποία η 4finance ακολούθως προσέβαλε ενώπιον του Lietuvos vyriausybės administracinis teismas (ανωτάτου διοικητικού δικαστηρίου της Λιθουανίας).

12 Όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά που προσάπτονται στη 4finance, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η εταιρία αυτή προσέφερε σε κάθε νέο πελάτη έπαθλο ύψους 20 LTL για την κατόπιν δικών του ενεργειών εγγραφή κάθε άλλου νεο-εισαγόμενου στο σύστημα πελάτη. Προκειμένου να γίνει πελάτης της 4finance, ο νέος πελάτης όφειλε, κατά την εγγραφή του στην ιστοσελίδα της εταιρίας, να καταβάλει έξοδα εγγραφής ύψους 0,01 LTL.

13 Εντός του πλαισίου αυτού, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, πρώτον, ως προς την ερμηνεία του παραρτήματος I, σημείο 14, της οδηγίας, καθώς και ως προς τη συμμόρφωση με τη διάταξη αυτή του άρθρου 7, σημείο 22, του νόμου περί αθέμιτων εμπορικών πρακτικών. Επισημαίνει συναφώς ότι η διάταξη αυτή του λιθουανικού δικαίου, μολονότι ακολουθεί πιστά τις αποδόσεις στη γερμανική και

λιθουανική γλώσσα της οδηγίας, δεν αντιστοιχεί προς άλλες γλωσσικές αποδόσεις της, όπως προς την ισπανική, τη γαλλική και την πολωνική γλώσσα. Συγκεκριμένα, οι τελευταίες αυτές αποδόσεις περιλαμβάνουν, στο εν λόγω σημείο 14, όρους κατά τους οποίους «[le] consommateur verse une participation en échange de la possibilité de percevoir une contrepartie provenant essentiellement de l'entrée d'autres consommateurs» [ο καταναλωτής καταβάλλει συμμετοχή έναντι της δυνατότητας να λάβει αντιπαροχή ουσιαστικά γιατί εισάγει άλλους καταναλωτές στο σύστημα]. Οι αποδόσεις, όμως, της ίδιας διατάξεως στη γερμανική και στη λιθουανική γλώσσα δεν προβλέπουν αυτό το κριτήριο καταβολής συμμετοχής από τον καταναλωτή.

- 14 Δεύτερον, σε περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι η καταβαλλόμενη από καταναλωτή συμμετοχή συνιστά αναγκαίο στοιχείο ώστε ένα σύστημα πωλήσεων να μπορέσει να θεωρηθεί πυραμιδωτό σύστημα πωλήσεων υπό την έννοια της οδηγίας 2005/29, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει την έννοια της «συμμετοχής». Εκτιμά ότι είναι κρίσιμο να γνωρίζει, αφενός, αν κάθε καταβαλλόμενο ποσό, όσο μικρό κι αν είναι, μπορεί να θεωρηθεί συμμετοχή και, αφετέρου, αν η καταβολή συμβολικής αξίας ποσού, όπως είναι το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, αρκεί για την απαγόρευση του συστήματος. Αναφέρει συναφώς ότι το ποσό των 0,01 LTL, το οποίο εμβάζουν στους λογαριασμούς της 4finance οι νέοι πελάτες, συνιστά το πλέον ελάχιστο ποσό που είναι τεχνικώς δυνατόν να αποτελέσει έμβασμα σε τραπεζικό λογαριασμό, ότι αποκλειστικός σκοπός του εμβάσματος είναι η εξακρίβωση των ατομικών στοιχείων του πελάτη ώστε να καταστεί δυνατή η σύναψη πιστωτικής συμβάσεως και ότι οι κατά τον τρόπο αυτό καταβαλλόμενες συνεισφορές συμβάλλουν ελάχιστα στη χρηματοδότηση των επάθλων που καταβάλλονται μέσω του προωθητικού μηχανισμού.
- 15 Υπό το πρίσμα των εκτιμήσεων αυτών, το Lietuvos vyriausiosios administracinis teismas αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- 1) Έχει το σημείο 14 του παραρτήματος I της οδηγίας 2005/29 [...] την έννοια ότι η δημιουργία, λειτουργία ή προώθηση πυραμιδωτού συστήματος πωλήσεων θεωρείται παραπλανητική εμπορική πρακτική υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις αποκλειστικώς όταν ο καταναλωτής οφείλει να καταβάλει συμμετοχή προκειμένου να λάβει αντιπαροχή ουσιαστικά γιατί εισάγει άλλους καταναλωτές στο σύστημα παρά λόγω της πωλήσεως ή καταναλώσεως προϊόντων [«να έχει όφελος περισσότερο με την εισαγωγή άλλων καταναλωτών στο σύστημα παρά με την πώληση ή την κατανάλωση προϊόντων»];
 - 2) Εφόσον απαιτείται να καταβάλει ο καταναλωτής συμμετοχή έναντι του δικαιώματος να λάβει αντιπαροχή, επηρεάζει το ύψος της καταβαλλόμενης από τον καταναλωτή συμμετοχής έναντι της δυνατότητας να λάβει αντιπαροχή ουσιαστικά γιατί εισάγει άλλους καταναλωτές στο σύστημα παρά λόγω της πωλήσεως ή καταναλώσεως προϊόντων [«ευκαιρίας να έχει όφελος περισσότερο με την εισαγωγή άλλων καταναλωτών στο σύστημα παρά με την πώληση ή κατανάλωση προϊόντων»] τον χαρακτηρισμό του πυραμιδωτού συστήματος πωλήσεων ως παραπλανητικής εμπορικής πρακτικής κατά την έννοια του σημείου 14 του παραρτήματος I της οδηγίας [2005/29]; Μπορούν να λογίζονται οι συμμετοχές των καταναλωτών, όλως συμβολικού ύψους, οι οποίες καταβάλλονται προκειμένου να καταστεί δυνατή η εξακρίβωση των ατομικών τους στοιχείων ως συμμετοχή έναντι της δυνατότητας να λάβουν αντιπαροχή κατά την έννοια του σημείου 14 του παραρτήματος I της οδηγίας;
 - 3) Έχει το σημείο 14 του παραρτήματος I της οδηγίας [2005/29] την έννοια ότι, προκειμένου να χαρακτηριστεί ένα πυραμιδωτό σύστημα πωλήσεων ως παραπλανητική εμπορική πρακτική, κρίσιμο είναι μόνον να καταβάλλεται η αντιπαροχή [«το όφελος»] στον ήδη εγγεγραμμένο καταναλωτή ουσιαστικά γιατί εισάγει άλλους καταναλωτές στο σύστημα παρά λόγω της πωλήσεως ή καταναλώσεως προϊόντων [«περισσότερο με την εισαγωγή άλλων καταναλωτών στο σύστημα παρά με την πώληση ή την κατανάλωση προϊόντων»] ή [είναι κρίσιμος] και ο βαθμός στον οποίο η αντιπαροχή προς τους συμμετέχοντες στο σύστημα αυτό για την εισαγωγή νέων

καταναλωτών χρηματοδοτείται από τις συνεισφορές των νέων μελών; Εν προκειμένω, πρέπει η αντιπαροχή προς τους ήδη εγγεγραμμένους συμμετέχοντες στο πυραμιδωτό σύστημα πωλήσεων να χρηματοδοτείται, συνολικά ή σε μεγάλο μέρος, από τις συνεισφορές των νέο-εισαγόμενων στο σύστημα αυτό μελών;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 16 Με τα ερωτήματά του, τα οποία επιβάλλεται να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ένα σύστημα εμπορικών πωλήσεων μπορεί να θεωρηθεί «πυραμιδωτό σύστημα πωλήσεων» υπό την έννοια του παραρτήματος I, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29 και, ως εκ τούτου, να απαγορευθεί υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις.
- 17 Από την προδικαστική παραπομπή προκύπτει ότι το άρθρο 7, σημείο 22, του νόμου περί αθέμιτων εμπορικών πρακτικών συνιστά πιστή μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη των αποδόσεων στη γερμανική και λιθουανική γλώσσα του παραρτήματος I, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29. Κατά το αιτούν δικαστήριο, όμως, η τελευταία αυτή διάταξη θέτει, σε πλήθος άλλων γλωσσικών αποδόσεων, μια πρόσθετη προϋπόθεση για την απαγόρευση ενός πυραμιδωτού συστήματος πωλήσεων, σύμφωνα με την οποία «ο καταναλωτής καταβάλλει συμμετοχή» ώστε να μπορέσει να επωφεληθεί του συστήματος. Το εθνικό δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν το ίδιο το σημείο 14 προβλέπει ότι ο καταναλωτής οφείλει να καταβάλει τέτοια συμμετοχή. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ζητεί να διευκρινιστεί αν οποιοδήποτε ποσό, ανεξαρτήτως του ύψους του, μπορεί να θεωρηθεί ως συμμετοχή υπό την έννοια του εν λόγω σημείου 14.
- 18 Τέλος, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν για τον χαρακτηρισμό ενός συστήματος ως πυραμιδωτού συστήματος πωλήσεων απαιτείται να αποδειχθεί ότι η αντιπαροχή την οποία δύναται να λάβει ο καταναλωτής πρέπει να χρηματοδοτείται, εν μέρει ή κατά το μεγαλύτερο μέρος της, από τις μετέπειτα καταβαλλόμενες συμμετοχές εκ μέρους άλλων καταναλωτών.
- 19 Υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η ανάγκη ομοιόμορφης εφαρμογής και ερμηνείας μιας πράξεως της Ένωσης δεν επιτρέπει να λαμβάνεται υπόψη αυτή μεμονωμένα όπως έχει αποδοθεί σε μία γλώσσα, αλλά επιτάσσει να ερμηνεύεται σε σχέση τόσο με την αληθή βούληση εκείνου που την εξέδωσε όσο και με τον σκοπό που ο τελευταίος επιδίωκε, υπό το πρίσμα ιδίως των αποδόσεων της σε όλες τις γλώσσες (βλ. απόφαση *Internetportal und Marketing*, C-569/08, EU:C:2012:311, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 20 Επισημαίνεται συναφώς ότι η απαγόρευση των πυραμιδωτών συστημάτων πωλήσεων εδράζεται, σε όλες τις γλωσσικές αποδόσεις του παραρτήματος I, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29, επί τριών κοινών προϋποθέσεων. Κατ' αρχάς, οι πωλήσεις αυτού του είδους στηρίζονται στην υπόσχεση ότι ο καταναλωτής θα έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει οικονομικό όφελος. Ακολούθως, η εκπλήρωση της υποσχέσεως αυτής εξαρτάται από την εισαγωγή άλλων καταναλωτών στο σύστημα. Τέλος, το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων που καθιστούν δυνατή τη χρηματοδότηση της υποσχεθείσας στους καταναλωτές αντιπαροχής δεν προέρχεται από πραγματική οικονομική δραστηριότητα.
- 21 Γίνεται συγκεκριμένα δεκτό ότι, ελλείψει πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας από την οποία να μπορούν να προκύψουν επαρκή έσοδα για τη χρηματοδότηση της υποσχεθείσας στους καταναλωτές αντιπαροχής, ένα τέτοιο σύστημα πωλήσεων στηρίζεται κατ' ανάγκην στην οικονομική συνεισφορά των μετεχόντων σε αυτό, καθώς η δυνατότητα μέλους του συστήματος αυτού να λάβει αντιπαροχή εξαρτάται ουσιαστικά από τα έξοδα [εγγραφής] που καταβάλλουν τα επιπρόσθετα μέλη.
- 22 Ένα τέτοιο σύστημα δεν μπορεί παρά να είναι «πυραμιδωτό» υπό την έννοια ότι η βιωσιμότητά του χρειάζεται την εισαγωγή ενός ολοένα μεγαλύτερου αριθμού νέων μελών ώστε να χρηματοδοτηθούν οι καταβαλλόμενες στα υφιστάμενα μέλη αντιπαροχές. Προϋποθέτει, επίσης, ότι τα πιο πρόσφατα μέλη

είναι λιγότερο πιθανό να λάβουν αντιπαροχή για τη συμμετοχή τους. Το σύστημα αυτό παύει να είναι βιώσιμο όταν η αύξηση του αριθμού των μελών, η οποία θεωρητικώς πρέπει, για τη διαιώνιση του συστήματος, να τείνει προς το άπειρο, δεν αρκεί για τη χρηματοδότηση των υποσχεθεισών σε όλους τους μετέχοντες αντιπαροχών.

- 23 Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι ο χαρακτηρισμός ενός συστήματος ως «πυραμιδωτού συστήματος πωλήσεων» υπό την έννοια του παραρτήματος I, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29 απαιτεί, πρώτον, τα μέλη ενός τέτοιου συστήματος να καταβάλουν χρηματοοικονομική συμμετοχή.
- 24 Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από τον σκοπό της οδηγίας 2005/29, η οποία, κατά την αιτιολογική σκέψη 8, «προστατεύει τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών από τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές» και, κατά το άρθρο 1 αυτής, διασφαλίζει την «επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών με την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που βλάπτουν τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών» (απόφαση Köck, C-206/11, EU:C:2013:14, σκέψη 29 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Όπως ανέφερε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 32 των προτάσεων της, αν δεν υφίστατο η χρηματοοικονομική συμμετοχή του καταναλωτή, θα ήταν δυσχερής ο προσδιορισμός της χρήζουσας προστασίας με την οδηγία οικονομικής συμπεριφοράς.
- 25 Περαιτέρω, το γράμμα της πλειονότητας των γλωσσικών αποδόσεων του παραρτήματος I, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29 επιβεβαιώνει ότι η συμμετοχή του καταναλωτή αποτελεί συστατικό στοιχείο του πυραμιδωτού συστήματος πωλήσεων υπό την έννοια της διατάξεως αυτής.
- 26 Ως προς το ζήτημα αν οποιοδήποτε ποσό καταβαλλόμενο από μέλος του συστήματος πωλήσεων πρέπει να θεωρηθεί, ανεξαρτήτως του ύψους του, συμμετοχή υπό την έννοια του παραρτήματος I, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29, διαπιστώνεται ότι η διάταξη αυτή στις γλωσσικές αποδόσεις που μνημονεύουν την ύπαρξη χρηματοοικονομικής συμμετοχής του καταναλωτή δεν προβλέπει ελάχιστο ποσό (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Purely Creative κ.λπ., C-428/11, EU:C:2012:651, σκέψη 30). Επιπλέον, ο σκοπός της επιτεύξεως μεγαλύτερης ασφάλειας δικαίου κατά τον καθορισμό των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, ο οποίος αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 17 της ίδιας οδηγίας, δεν θα διασφαλιζόταν αν τα κράτη μέλη μπορούσαν να αποφασίσουν το ύψος των ποσών που θα ήταν δυνατό να θεωρηθούν ως χρηματοοικονομική συμμετοχή. Ως εκ τούτου, η έννοια της συμμετοχής του καταναλωτή περιλαμβάνει κάθε χρηματοοικονομική συνεισφορά του, ανεξαρτήτως ύψους.
- 27 Δεύτερον, από τις σκέψεις 20 έως 22 της παρούσας αποφάσεως απορρέει κατ' ανάγκην ότι ο χαρακτηρισμός ενός συστήματος ως «πυραμιδωτού συστήματος πωλήσεων» υπό την έννοια του παραρτήματος I, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29 προϋποθέτει την ύπαρξη συνδέσεως μεταξύ των συμμετοχών που καταβάλλουν τα νέα μέλη και των αντιπαροχών που λαμβάνουν τα υφιστάμενα μέλη.
- 28 Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από το γράμμα των περισσότερων γλωσσικών αποδόσεων του παραρτήματος I, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29, απ' όπου προκύπτει ότι η χρηματοδότηση της αντιπαροχής την οποία μπορεί να λάβει ένας καταναλωτής εξαρτάται «ουσιαστικά» ή «κυρίως» από τις συμμετοχές που καταβάλλονται μεταγενεστέρως από τα νέα μέλη του συστήματος.
- 29 Αντιθέτως προς τα υποστηριζόμενα από τη Λιθουανική Κυβέρνηση, μια τέτοια ερμηνεία του παραρτήματος I, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29 ουδόλως υπονομεύει τον σκοπό διασφάλισης ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών.
- 30 Επισημαίνεται συναφώς ότι οι πρακτικές οι οποίες απαγορεύονται δυνάμει του άρθρου 5 της εν λόγω οδηγίας υποδιαιρούνται σε δύο κατηγορίες.

- 31 Αφενός, το παράρτημα I της οδηγίας 2005/29 περιλαμβάνει τις εμπορικές πρακτικές οι οποίες θεωρούνται, υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις, αθέμιτες και οι οποίες δεν χρειάζεται να αξιολογούνται κατά περίπτωση βάσει των διατάξεων των άρθρων 5 έως 9 της οδηγίας αυτής. Αφετέρου, οι εμπορικές πρακτικές οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στο ως άνω παράρτημα μπορούν να κριθούν αθέμιτες κατόπιν κατά περίπτωση εξετάσεως των χαρακτηριστικών τους βάσει των κριτηρίων των εν λόγω άρθρων 5 έως 9 (αποφάσεις *Purely Creative* κ.λπ., EU:C:2012:651, σκέψη 45, καθώς και *Köck*, EU:C:2013:14, σκέψη 35).
- 32 Επομένως, μόνον οι πλέον επιζήμιες για τους καταναλωτές εμπορικές πρακτικές εμπίπτουν στην απόλυτη απαγόρευση, ενώ πρακτική η οποία δεν εμπίπτει στο παράρτημα I της οδηγίας 2005/29 μπορεί και αυτή να απαγορευθεί όταν από ειδική και συγκεκριμένη αξιολόγηση είναι δυνατό να διαπιστωθεί ο αθέμιτος χαρακτήρας της υπό την έννοια των άρθρων 5 έως 9 της ίδιας οδηγίας.
- 33 Εν προκειμένω, από την προδικαστική παραπομπή προκύπτει ότι, στο πλαίσιο του συστήματος πωλήσεων που συνέστησε η 4finance, τα καταβληθέντα στα υφιστάμενα μέλη έπαθλα χρηματοδοτούνταν μόνον σε πολύ μικρό ποσοστό από τις χρηματοοικονομικές συμμετοχές που ζητούνταν από τα νέα μέλη. Επομένως, στο πλαίσιο ενός τέτοιου συστήματος, συνάγεται ότι δεν πληρούται η δεύτερη προϋπόθεση η οποία μνημονεύεται στη σκέψη 27 της παρούσας αποφάσεως. Εφόσον τούτο ισχύει, γεγονός το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, δεν μπορεί το σύστημα αυτό να εμπίπτει στην απαγόρευση βάσει του παραρτήματος I, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29.
- 34 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, επιβάλλεται να δοθεί στα υποβληθέντα ερωτήματα η απάντηση ότι το παράρτημα I, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29 έχει την έννοια ότι ένα πυραμιδωτό σύστημα πωλήσεων συνιστά αθέμιτη εμπορική πρακτική υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις μόνον όταν το σύστημα αυτό απαιτεί χρηματοοικονομική συμμετοχή του καταναλωτή, ανεξαρτήτως ύψους, ώστε να έχει ο καταναλωτής τη δυνατότητα να λάβει αντιπαροχή ουσιαστικά γιατί εισάγει άλλους καταναλωτές στο σύστημα παρά λόγω της πωλήσεως ή της καταναλώσεως προϊόντων.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 35 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Το παράρτημα I, σημείο 14, της οδηγίας 2005/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ και 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές»), έχει την έννοια ότι ένα πυραμιδωτό σύστημα πωλήσεων συνιστά αθέμιτη εμπορική πρακτική υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις μόνον όταν το σύστημα αυτό απαιτεί χρηματοοικονομική συμμετοχή του καταναλωτή, ανεξαρτήτως ύψους, ώστε να έχει ο καταναλωτής τη δυνατότητα να λάβει αντιπαροχή προερχόμενη ουσιαστικά γιατί εισάγει άλλους καταναλωτές στο σύστημα παρά λόγω της πωλήσεως ή της καταναλώσεως προϊόντων.

(υπογραφές)